

ӘОЖ 53:378.147

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫ БОЙЫНША ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ ПӘНІНЕН ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

Жаирбаева Ә. Қ.

«Павлодар техникалық сервис колледжі» КМК ЖШҚ, Павлодар қ., Қазақстан,
aikosik-91@mail.ru

Бүгінгі ғылым мен техниканың қарыштап даму заманында мектепте дәстүрлі оқыту оқушылардың ғылым негіздерін мемлекеттік стандарт деңгейінде толық меңгеруіне кепілдік бермей отыр. Бұл оқушылардың білім жетістіктерінің нәтижелерінен көрінуде. Сондықтан оқу-тәрбие үрдісін жандандырудың қазіргі педтехнологияларын жетілдіріп, оны күнделікті сабақтарда тиімді қолдану арқылы білім сапасын жоғарлатуға болады. Қазақстан күн сайын қарқынды дамып келеді және ұлттың зияткерлік әлеуетін қалыптастыруға батыл қадам жасап отыр. Елдің білім беру жүйесі терең де сатылы стратегиялық жаңғырту кезеңін бастан өткеруде.

Заманауи тәсілдің ең негізгі ерекшелігі - оқушылардың алған білімдерін жай ғана иеленіп қоймай, оларды орынды жерде қолдана білуіне басты назар аудару болып табылады, ал ХХІ ғасырда талап етілетін дағдылардың мәні осында. Сондықтан да қазір жаңа технологияларды меңгеру үшін ең басты қажетті құрал – білім.

Жаһандану заманында жас ұрпаққа білім беру - жаңа ізденіс, тың жаңалықтар мен мезгіл сұранысына сай көзқарас арқылы жүзеге асыруды талап етіп отыр. Ақпарат алмасу, интеллектуалды өнімдер мен идеялар күн санап белсенді түрде үдей түскен шақта жас ұрпаққа білім беру жауапкершілігі арта түсуде. Облыс көлемінде ұстаздардың ізденіспен жұмыс істеп, шығармашылығын шындауға, инновациялық жобаларды жүзеге асыру үшін барлық жағдай жасалуда.

Бұл жобаның тиімді әдіс-тәсілдерін қолдану арқылы оқушы өз ойын еркін жеткізуге, пәнге деген қызығушылығы артып, талдау жұмыстарын жүргізе білуге үйренеді. Оқушылардың сабаққа қызығушылығын оятқан әдістер арқылы өз ойларын топта, ұжымда талдай біледі. Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес.

Еліміздің барлық оқу мекемелерінде білімнің жаңа жүйесі енгізіліп жатыр. Мұндағы негізгі мақсат – жаһандану заманында білімнің бүкіләлемдік кеңістігіне ену. Жаңартылған білім беру бағдарламасын тек мектептерде ғана іске асырмай, алдағы уақытта колледждерде оқыту қарастырылған.

Сабақ барысында өзара бірлесіп оқу маңызды рөл атқарады. Тақырыпты мұғалім меңгертіп түсіндіргеннен гөрі, бірігіп топпен оқу тиімді. Дәстүрлі сабақта оқушылар тыныш отырып, сабақ тындап, мұғалімнің түсіндірмесімен қабылдап, әр қатар бойынша жұмыс жасалып келді. Ал қазіргі таңда осы жаңартылған білім беру үдерісі көптеген тиімді әдіс-тәсілдерге толы. Осы тиімді оқытудың 8 әдіс-тәсіліне тоқталсам:

Тиімді оқытудың 8 әдіс-тәсілі:

1. Бірлескен оқу
2. Белсенділік
3. Саралау
4. Пәнаралық байланыс
5. Оқушының қажеттіліктерін қанағаттандыру
6. Оқу әңгімелері
7. Электронды оқу және жаңа технологияларды пайдалану
8. Модельдеу

1. Бірлескен оқу- топтық жұмыстар арқылы жүзеге асады. Топта жұмыс істеу арқылы оқушы өз ойын еркін айтуға, пікір алмастыруға, жанындағылардан білімін толықтыруға үйренедізгелерді оқыта отырып, өзінің де білімі толыға түседі.

2. Белсенділік әдісі- жаңа білімді бұрынғы біліммен байланыстырады. Оқушылардың жүргізген тәжірибелері, эксперименттері, ғылыми жобалары белсенділік әдісіне жатады.

3. Саралау әдісі- бір тапсырма арқылы әртүрлі деңгейдегі оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыру. Мысалы:

А-оқушы $2+1=3$

В-оқушы $20-17=3$

4. Пәнаралық байланыс. Кейбір пәндерде ортақ тақырыптар қарастырылған. Мысалы: Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мен орыс тілі мен әдебиеті, қазақ әдебиеті мен қазақстан тарихы. Пәнаралық байланысты сақтау арқылы оқушы тереңірек білім алады.

5. Оқушының қажеттілігін қанағаттандыру-оқушы жұмысының дұрыс немесе қате екенін анықтау, үнемі кері байланыс жасап отыру.

6. Оқу әңгімелері- қазақ тілі әдебиет сабақтарында қолданылады. Топта әңгімелерді талқылайды, пікір таластырады.

7. Электронды оқу және жаңа технологияларды пайдалану- сыныптан тыс өз бетімен ізденуге, білім алуға көмектеседі.

8. Модельдеу-сабақтарды сызбамен түсіндіру.

Сөйлемдерді сызбамен түсіндіреді

Мұғалім тілдік пәндер бойынша сөйлеу әрекетінің 4 түрін бағалауы тиіс.

Тыңдалым

Оқу бағдарламасы аясындағы түрлі тақырыптарға қатысты айтылған ауызша пікірлердің негізгі мазмұнын түсіну және олардан негізгі ақпаратты бөліп алу; сөйлеушінің пікірін түсіну, тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну,

Жазылым

Оқу бағдарламасы аясындағы түрлі тақырыптарға байланысты жазбаша жұмыстарды жоспарлау, жазу, нақты және ойдан шығарылған оқиғалар туралы жаза білу, орфографиялық және грамматикалық қателер жібермей барынша сауатты жазу;

Оқылым

Оқу бағдарламасы аясындағы түрлі тақырыптардағы әдеби және ғылыми мәтіндердің негізгі мазмұнын түсіну және олардан негізгі ақпаратты белгілеу, ақпаратты іздеудің түрлі стратегияларын қолдану; мәнмәтін бойынша сөздердің мағынасын анықтау; автордың қарым-қатынасын және пікірін түсіну

Айтылым

Оқу бағдарламасы аясындағы түрлі тақырыптардағы сұхбаттасу барысында ресми және ауызша сөйлесу стильдерін қолдану; қажетті ақпаратты алу үшін неғұрлым күрделі сұрақтар қоя білу білігі; өз пікірін айту; күтпеген түсінікке жауап беру; тапсырманы орындау барысында құрдастарымен қарым-қатынас жасау; арнайы лексиканы сауатты пайдалану; хикаялар мен оқиғаларды мазмұндау.

Ашық және жабық сұрақтар

Жаңаша білім беру жүйесіндегі сабақтың кезеңдеріне тоқталсам

Сабақтың кезеңдері:

1. Оқу мақсатын айту.

2. Ретке келтіру кезеңі -тақырып туралы не

білетіндерін сұрау. Мысалы: А. Құнанбайұлы туралы не білеміз?

3. Зерттеу кезеңі. Шығармашылығы туралы не айтамыз?

4. Сұрыптау кезеңі-дұрыс, қате жауаптарды анықтау, тағы қосатындары бар ма?

5. Алға ілгерілеу-мұғалімнің тақырыпты толықтыруы

6. Байланыс орнату-бүгін не өткендері туралы қайталау.

7. Кері байланыс

Жалпы мен сабағымды жоспарлағанда, оқушылардың сабаққа деген қызығушылықтарын ояту үшін «Ой қозғау», «Миға шабуыл», «Құпия зат», «Ашық және жабық сұрақтар», «Мозайка» т.б. әдістерін қолдана отырып, сабақтың тақырыбына шығамын. Сондай-ақ, оқушыларды топқа бөлу кезінде геометриялық фигуралар арқылы (тілектер жазылған), сандар арқылы, суреттер арқылы, түстер арқылы т.б. топқа бөлемін.

Бала мектепте үйренгенін түйіндеп, көкейіне түюі үшін үйде өздігімен орындайтын тапсырманың мәні зор. Ал үйде қалай жаттығуы берілген тапсырма мен оның қалай тексерілуіне байланысты. Үй тапсырмасын сұраған кезде, уақытты үнемдеу үшін «Қар кесегі», «Ыстық орындық», «Тосын сұрақ», «Пікірталас», «Өзара тексеріс» т.б. әдіс-тәсілдерді қолданамын.

Сабағымдағы мағынаны тану сатысында «СТО» стратегиясын қолдану арқылы мысалға толығымен талдау жұмыстары жүргізіледі. Бұл стратегияның да оқушылардың сабақты қорыту барысында сын тұрғысынан ойлауын дамытады, сөз қорын молайтып, дұрыс сөз саптауына тигізер әсері мол. Қойылған сұрақтарға ойланып жауап беруіне де пайдасын берді.

Сын тұрғысынан ойлану оқушыларды өз даму деңгейіне байланысты ойы шындалып, кез келген мәселеге сын көзбен қарай алатынына көзім жетті. Сын тұрғысынан ойлау бағдарламасының стратегияларын «Топтастыру», «Рөлге ену», «Ыстық орындық», «Сен маған, мен саған», «Қабырғадағы рөл», «Сия ысыраптау», «Хикая картасы», «Өз миыңды суретте», «Пікірлер сызығы», «Сана саяжолы», «9 ромб», «5 қадам», «Драма әдісі», «Әдебиеттік үйірме», графикалық органайзерлер – «Дара диаграмма», «Қос диаграмма», «Оқиға тауы», «Эмоция кестесі», т.б.» арқылы берілген мәтіннің идеясын ашып, әр оқушы өз пікірін білдіріп және өзінің ойын еркін жеткізуге қалыптасып қалды.

«Ойлан. Жұптас. Бөліс» әдісі арқылы ойларын жинақтап, кері байланыс жасауға, олардың сын тұрғысынан ойлауға жетелеуде қарсы пікір айта білуге үйретті. Ойлан, жұптас, бөліс – оқушыларға қандай да болмасын сұрақ, тапсырма берілгеннен кейін оларды тыңғылықты орындауға бағытталған тәсіл. Тақтада сұрақ, тапсырма жазылғаннан кейін әрбір оқушы жекеше өз ойларын мен пікірін берілген уақыт ішінде (2-3 минут) қағазға түсіреді. Содан кейін оқушы жұбымен жазғанын 3 – 4 минут талқылайды, пікірлеседі.

Оқушыларға қазақ тілі, орыс тілі, ағылшын тілінде өз ойларын үш тілде жеткізе білу, сауатты жазып, оқу дағдыларын қалыптастыру «Полиглот», «Үш тілде атаңыз» т.б. тапсырмалар беремін.

Соңғы қорытынды бөлімде «Ой толғаныс» арқылы оқушыларға бағанадан бері «Не тыңдадық?», «Қандай жұмыстар жүргіздік?», «Не білдік, не үйрендік?» деген сұрақтар қою арқылы оқушылар сабақты қорытындылайды.

Оқушыларды бағалаған кезде, өзін-өзі бағалау, топтық бағалауды негізге ала отырып, бағалаймын. Келер сабақтарда балаларға өз тараптарынан кез келген сабақтың мақсатын ашуға толыққанды ізденуіне ықпал етерім сөзсіз.

Оқушының өзіндік пікірі, ішкі уәжі, қателескен кезде қорықпауы, яғни «Оқушы үні» де ескерілді. Тізбектелген сабақтар топтамасында модульдерді ашуда стратегияларды тиімді таңдай алдым.

Әрбір оқушыға үміт артып, олардың білімдік жетістіктеріне жағымды үлес қосуды, оқушылармен тиімді түрде ауызша және жазбаша өзара іс-қимылды қамтамасыз етемін. Сыныптағы барлық оқушылардың оқу үдерісін бақылай алуды, барлық оқушылар оқуда табысты болуына қол жеткізу үшін сабақтарды дұрыс жоспарлау мен бағалауды, оқушылардың дамуына ықпал ететін әлеуметтік, эмоциялық, танымдық факторларды дамытуды көздеп отырмын. Осы курс аяғында мен жаңа форматтағы мұғалім болып өзгеруге қадам бастым деп ойлаймын. Бұл мені әлі де алға жетелейді. Заман ағымына қарай өзгеріп, көштен қалмау-менің негізгі ұстанымым.

Әдебиеттер тізімі

1. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 гг. Жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспарын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы № 832 Қаулысы.
2. Мұқанов М. Жас және педагогикалық психология. - Алматы: Атамұра, 1982. - 204 б.
3. Құрман Н., Есенова Г. Қазақ тілінен коммуникативтік жаттығуларды қолдану әдістемесінің ғылыми-әдістемелік негіздері. - Ақтөбе, 2010. - 144 б.
4. Құрман Н. Қазақ тілін оқытудың әдіснамалық негіздері. - Астана: Таным, 2008. - 162 б.

УДК 37.013

ОБ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ПОД РУКОВОДСТВОМ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ (СРСИ)

Жанбирбаева П.А., Ильина Л.Ф., Сериков Т.М.

Карагандинский университет имени академика Е.А. Букетова, г. Караганда, Казахстан
perizat.zhanbirbaeva@mail.ru

В 1 семестре 2019-2020 г.г. была организована группа студентов 4 курса (в качестве волонтеров), для организации проведения лабораторных работ по физике с первокурсниками групп ТТТиТ, БЖД, ТЭР (из них порядка 80 % студенты поступили в университет после колледжа, а в колледж после 9 класса средней школы), то есть классической подготовки ни по математике, ни по физике (на школьном уровне) у них не была. Вся физика (от механики до ядерной) изучалась в 1 семестре. Поэтому возникла реальная необходимость оказания помощи этим студентам, причем за очень короткое время.

Студентом 4 курса по специальности Физика образовательная, читался спецкурс профессором Ильиной Л.Ф. «Методика преподавания нетрадиционных разделов физики в средней школе», в рамках которого выполнялся практикум. Возникла резонная мысль, объединить изучение спецкурсов на старших курсах (в порядке практики на 1 курсе). В потоке 1 курса было 7 групп (20 студентов). Поэтому, мы их объединили в «тройки». Во главе каждой тройки был поставлен студент-старшекурсник. В результате удалось выполнить физический практикум из 11 работ: 3 по механике (по кинематике и динамике материальной точки и твердого тела: по законам сохранения и по колебаниям, с использованием математического и физического маятников); по молекулярной физике студентам было предложено 4 работы (по определению универсальной газовой постоянной, по определению постоянной Больцмана, по коэффициенту поверхностного натяжения жидкости, и по закону Стокса (вязкость жидкости). Далее перешли в лабораторную электричества и магнетизма. Сочли целесообразным заменить лабораторную по электростатике, решением экспериментальных и качественных задач. Причем речь шла об электростатическом поле в вакууме, проводниках и диэлектриках.

Задание № 1 (по электростатике). Экспериментальные задачи.

1. На шелковой нити висит станиолевая гильза. Необходимо определить, заряжена ли эта гильза, а если заряжена, то каков знак заряда. Предложите несколько способов.
2. К заряженному электрометру поднесли: а) изолированный незаряженный проводник; б) заземленный проводник. Как изменятся показания электрометра в каждом из этих случаев?
3. К незаряженной станиолевой гильзе подносим наэлектризованное тело. Можно подобрать такое расстояние, на котором гильза еще не притягивается к телу, но стоит коснуться ее пальцем и гильза притянется. Объясните явление.

Приборы и принадлежности:

Два электрометра, эбонитовая палочка (мех), стеклянная палочка (бумага), 2 гильзы, перемычка, проводник и провод для заземления.